MAATALOUS

Terveydenhuoltotyö vaikuttaa karjatalousvaltaisessa kunnassa pitkällä tähtäimellä maatalouden tulonmuodostukseen ja viime kädessä kunnan verotuloihin. **TERVEYDENHUOLTOELÄINLÄÄKÄRI OLLI RUOHO, ETT**

Eläinlääkärien sijaiset ovat tiukassa

Terveydenhuoltoeläinlääkärit eivät kaikkialla ehdi terveydenhuollon käynneille. Kunnan vastuu tuottajan mahdollisten sanktioiden korvaamisesta on epäselvä.

Toukokuun alussa alkanut tukivuosi on tuonut paljon uusia nautatiloja Nasevaan eli kansallisen nautaterveydenhuollon seurantajärjestelmään.

Uusia hyvinvointituen edellyttämiä terveydenhuoltosopimuksia on tehty tänä keväänä enemmän kuin vuosiin.

”Aika näyttää, ehtivätkö eläinlääkärit tehdä terveydenhuoltokäynnit tiloille”, sanoo Eläintautien torjuntayhdistys ETT:n rekisterivastaava **Paula Halkosaari**.

Resurssit eivät riitä

Tällä hetkellä kunnat eivät ole varanneet riittävästi resursseja tuotantoeläinten terveydenhuoltoon.

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran kartoituksessa kunnat arvioivat ensi kertaa terveydenhuoltoon kohdentamansa resurssit.

Kuntien velvollisuutena on vastata kysyntään sikojen ja nautojen terveydenhuollon osalta. Näin ei kuitenkaan tehdä riittävästi, kertoo neuvotteleva virkamies **Antti Nurminen** Evirasta.

Esimerkiksi Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella kunnaneläinlääkärillä on jopa 327 terveydenhuoltosopimusta henkilötyövuotta kohti. Jokaisella tilalla voitaisiin siis käydä kerran vuodessa, jos eläinlääkäri tekisi 1,5 käyntiä päivässä.

Sopimuksen tehneille sikatiloille on kuitenkin tehtävä useita käyntejä vuodessa.

Koko maassa terveydenhuoltosopimuksia on keskimäärin 199 henkilötyövuotta kohden.

Sijaisia vaikea saada

Nurmisen mukaan on alueita, joissa tuottajilla on ollut ongelmia saada eläinlääkäreitä terveydenhuollon käynneille.

ETT:n terveydenhuoltoeläinlääkärin **Olli Ruohon** mukaan ongelma korostuu alueilla, joilla on paljon nautatiloja.

”Jos on nautavaltainen alue ja joku eläinlääkäreistä äitiyslomalla tai sairauslomalla eikä saada sijaisia, siinä erityisesti on tullut ongelmia.”

Tuottajilla on vastuu eläinlääkärin kutsumisesta niin, että terveydenhuoltokäynnit tulevat ajallaan tehdyiksi.

Nurmisen mukaan osa tuottajista myös jättää eläinlääkärin kutsumatta.

”Sikapuolella terveydenhuoltosopimus ja terveydenhuoltokäyntien toteutuminen ajallaan vaikuttavat merkittävästi tuotteen hintaan. Maidon ja naudanlihan hinnoissa kytkökset eivät vielä ole samaa suuruusluokkaa.”

Korvausvastuu auki

Terveydenhuolto on edellytyksenä eläinten hyvinvointituen saannille.

”Tukea voidaan pahimmassa tapauksessa periä takaisin. Tuottajan on jostain puristettava se eläinlääkäri”, Nurminen sanoo.

Ruoho muistuttaa, että paikalle voi kutsua myös yksityisen tai naapurikunnan eläinlääkärin.

Ja kuntaan pitää ensisijaisesti olla yhteydessä.

”Jos tuottaja saa sanktioita siitä, ettei käyntejä ole tehty, mikä on kunnan korvausvastuu? Sitä ei ole katsottu loppuun asti”, Ruoho sanoo.

”Terveydenhuoltotyö vaikuttaa karjatalousvaltaisessa kunnassa pitkällä tähtäimellä maatalouden tulonmuodostukseen ja viime kädessä kunnan verotuloihin. Investointi kyllä tulee takaisin.”

Vajeeseen puututaan

Terveysvalvonnan johtaja **Andréas Smeds** Kokkolasta kertoo, että Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on yhteensä 15,75 eläinlääkärin virkaa.

Yhdeksän kunnan yhteistoiminta-alueella on nyt puolikas terveydenhuoltoeläinlääkärin virka. Siitä tavoitellaan kokonaista. Myös kunnaneläinlääkärit tekevät sopimuksia tuottajien kanssa.

Maitotiloja alueella on 750, lisäksi on sikatiloja ja turkistarhoja.

Smeds pitää tilannetta suhteellisen hyvänä.

”Tarve on kasvussa koko ajan. On tiedossa, että tällä hetkellä praktikkoeläinlääkäreillä saattaa olla vaikeuksia suorittaa tarkastuksia kattavasti. Joissain paikoissa on edelleen pikkuisen vajetta. Pyrimme puuttumaan siihen jatkossa”, Smeds sanoo.

PAULA TAIPALE

ESKO KESKI-VÄHÄLÄ

Kärsämäen kunnalliseläinlääkärin kesäsijainen Aino Wainio pakkaa tarvikkeita autoon.

Kärsämäen kesäsijainen odottaa kesästä vilkasta

Eläinlääkärin virka on ollut Kärsämäellä neljästi auki, mutta hakijoita ei ole kuulunut

Aino Wainio pakkaa autoa Kärsämäellä. Lääkelaukku, kylmälaukku ja suojavarusteet.

Aamun ensimmäinen tilakäynti on parinkymmenen kilometrin päässä.

Wainio aloitti viime viikon maanantaina työt Kärsämäen kunnaneläinlääkärin kesäsijaisena. Työ on ollut juuri sellaista, kuin hän ajatteli.

”Olen tykännyt kovin paljon.”

”Viikonloppua kohden kiire on lisääntynyt, kun paikalliset ovat huomanneet, että eläinlääkäri on paikalla.”

Myös kiireettömämpiä palveluja, kuten nupoutusta, on herätty kysymään.

Ei hakijoita

Kärsämäen eläinlääkäripalveluita pyöritetään sijaisilla. Virkoihin ei ole ollut hakijoita, onpa niitä tarjottu sitten vakituisina tai sijaisuuksina.

”Kärsämäen sijainen lopetti vuodenvaihteessa, sen jälkeen virka on ollut neljä kertaa auki. Ei ole tullut kyselyn kyselyä”, kertoo peruspalvelukuntayhtymä Selänteen sijaisasioita hoitava valvontaeläinlääkäri **Serina Malmberg**.

Kuntayhtymään kuuluvat Haapajärvi, Reisjärvi, Kärsämäki ja Pyhäjärvi. Neljästä kunnaneläinlääkärin virasta kaksi, Haapajärven ja Reisjärven, on täytettynä.

Myös Pyhäjärvellä aloitti kesäsijainen viime viikolla. Yhteensä kesäsijaisia tulee viisi.

Nautapuoli kiinnostaa

Eläinlääketieteen kandidaatti Wainio odottaa kesästä vilkasta. Hän toivoo pääsevänsä kokemaan mahdollisimman paljon erilaisia tapauksia.

Etelä-Suomesta kotoisin oleva Wainio lähti Pohjois-Pohjanmaalle töihin kunnan ilmoituksen nähtyään. Praktiikka on Kärsämäellä juuri sellaista, mitä hän haluaa tehdä.

”Pääasiassa teen nauta -ja pieneläinpraktiikkaa, hevosiakin on. Kaikkea saa tehdä.”

Nautapuoli on Wainion erityisen kiinnostuksen kohteena. Siinä keskitytään olennaiseen.

Kesä valoisaa

Malmberg on tyytyväinen siihen, miten alueelle on järjestynyt kesäsijaisia. Kuviot alkoivat selviytymään jo tammi–helmikuussa.

”Tiedän paikkoja, joissa kesäsijaisista ei välttämättä ole vielä tietoakaan”, Malmberg kertoo.

Myös Kainuun maakunta -kuntayhtymän eläinlääkintähuollon vastuualueen päällikkö **Aila Rauatmaa** kertoo, että kesäsijaisia on löytynyt paremmin kuin moneen vuoteen.

Kesä on kuitenkin poikkeus. Muina aikoina sijaiset ovat tiukassa.

Kehtaako soittaa

Selänteen alueella oli keväällä 2–3 eläinlääkäriä.

”Kun on vain kaksi lääkäriä alueella, jollekin joutuu aina sanomaan ei”, Malmberg sanoo.

Hyvinvointitukeen sidotut terveydenhuoltosopimukset on Malmbergin mukaan pyritty tekemään.

”Praktikot jättivät muut hommat akuuttipraktiikkaa lukuunottamatta syrjään.”

Kyse on osittain myös kehtaamisesta.

”Jos eläinlääkäri tulee toisesta kunnasta, moni on kokenut, että ei viitsi soittaa yhden nupoutuksen takia.”

2014 helpottaa

Vakivirkoihin ei Malmbergin mukaan löydy eläinlääkäreitä koko Pohjois-Suomessa.

”Työsidonnaisuus on yksi syy. Monella kandilla ja vastavalmistuneella on elämä Etelä-Suomessa.”

Tänä keväänä Helsingin yliopiston opiskelijoista 60 sai praktiikkaoikeudet eli pääsi eläinlääkärin töihin.

Sisäänottomääriä yliopistoon korotettiin vuonna 2008. Ensimmäinen isompi, 72 hengen vuosikurssi pääsee töihin vuonna 2014, tiedekunnasta kerrotaan.

Tartto vaihtoehtona

Lisäksi Suomi työllistää Virossa opiskelleita eläinlääkäreitä.

Kainuussa on ollut jo nelisen vuotta sijaisuuksissa Eesti Maaülikoolin Tartossa kouluttamia suomalaiseläinlääkäreitä.

EU-hyväksytystä koulutuksesta on tullut Rauatmaan mukaan varteenotettava vaihtoehto Helsingin yliopistossa koulutetuille.

”Suomessa työtilanne on eurooppalaisittainkin poikkeuksellinen. Meillä on reilu työvoimapula”, Rauatmaa sanoo.

Ehkä terveydenhuoltoon

Aino Wainion tulevaisuus on vielä avoinna.

”Ensialkuun haluaisin tehdä tavallista kuntapraktiikkaa. Terveydenhuoltotyö tai valvonta voisi olla minun juttuni”, Wainio sanoo.

PAULA TAIPALE

Kunnat perustaneet valvontaeläinlääkärien virkoja varovasti

Kuntaliiton mukaan pelko lääkärivajeesta ei toteutunut

ETT:n terveydenhuoltoeläinlääkäri **Olli Ruoho** kertoo kuntien suhtautuneen valvontaeläinlääkärien virkojen perustamiseen varovasti

Tarvetta olisi vielä, ja valtionkin rahaa käyttämättä 12 henkilötyövuoden edestä (MT 11.5.12).

Valvontaeläinlääkärien virkojen perustaminen vapauttaa praktiikkaa tekeville kunnaneläinlääkäreille aikaa terveydenhuoltotyöhön.

Kuntaliitto pitää tilannetta hyvänä

Kuntaliitto oli huolissaan eläinlääkärien riittävyydestä, kun eläinlääkintähuoltolakia uudistettiin. Lain mukaan kunnalla on velvollisuus huolehtia niiden valvontatehtävien hoidon järjestämisestä, jotka eläinsuojelulaissa kunnan vastuulle määrätään.

Tämänhetkistä valvontaeläinlääkäritilannetta Kuntaliitto pitää kuitenkin varsin hyvänä.

”Kunnissa ja kuntien yhteistoiminta-alueilla on nyt 44 eläinlääkäriä tekemässä valvontatyötä. Valvonta on lisääntynyt todella paljon parissa vuodessa”, toteaa Kuntaliiton ympäristöterveydenhuollon erityisasiantuntija **Tarja Hartikainen**.

Eläinlääkintähuolto on osa ympäristöterveydenhuoltoa. Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköitä on tällä hetkellä Suomessa noin 80.

Hartikainen muistuttaa, että osa valvontaeläinlääkäreistä on useamman yhteistoiminta-alueen yhteisiä.

Valtio ei maksanut kaikkia kustannuksia

Hartikaisen mukaan valtio on sitoutunut korvaamaan kunnille valvontaeläinlääkärin tehtävän hoitamisesta aiheutuneet kustannukset.

Varsinkin alkuvaiheessa kunnissa epäiltiin korvausten hoitumista. Kaikilta osin menettely ei olekaan toiminut odotusten mukaan.

”Olen saanut kunnista viestiä, ettei korvausta olekaan saatu, jos eläinlääkäri on osallistunut esimerkiksi jonkin tietoteknisen ohjelman koulutukseen.”

Kunnissa tämä on ollut Hartikaisen mukaan pettymys.

Ongelmana on myös laskutusmenettelyn byrokraattisuus.

”Järjestelmä ei ole paras mahdollinen. Se on silti ilmeisesti kustannustehokkaampi ja toimivampi vaihtoehto kuin se, että valtio yrittäisi rakentaa oman kattavan valvontaeläinlääkäriverkoston.”

Etuna on myös se, että nykyisessä systeemissä valvontaeläinlääkäri voi välillä tehdä muitakin kunnaneläinlääkärin tehtäviä. Se antaa työhön vaihtelua, Hartikainen toteaa.

Keski-Pohjanmaalla valoa näkyvissä

Keski-Pohjanmaalla valvontaeläinlääkärien tilanne näyttää terveysvalvonnan johtaja **Andréas Smedsin** mukaan entistä valoisammalta.

”Virkoja on nyt saatu kiitettävästi. Kunnat ovat olleet myönteisiä, mikä liittyy siihen, että valtio vastaa kustannuksista.”

Vuodenvaihteessa Keski-Pohjanmaalla aloitti valvontaeläinlääkäri ja äskettäin on perustettu toinen virka, joka täytetään viimeistään syksyllä.

Smedsin mukaan myös yhteistyö aluehallintoviraston kanssa on sujunut hyvin.

JUHANI REKU
PAULA TAIPALE

Valvontaresurssien suhde valvontakohteiden määrään

Eläinten hyvinvoinnin valvonta

- Säännöllisen valvonnan kohteet ja epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset
- Keskimäärin 223 kohdetta/henkilötyövuosi
- Eniten Etelä-Suomen Avin alueella (300/henkilötyövuosi)

Eläinten terveyden valvonta

- Eläinten terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat
- Keskimäärin 126 tilaa/henkilötyövuosi
- Eniten Lounais-Suomen Avin alueella (228/henkilötyövuosi)

Resursseissa isot alue-erot

Erityisesti eläinsuojelun ja eläinten terveydenhuollon tehtäviin tarvitaan edelleen lisäresursseja, yksikönjohtaja **Riitta Maijala** Evirasta kertoo.

Alueelliset erot resursseissa ovat Maijalan mukaan suuret.

”Etelä-Suomen aluehallintoviraston alue on murheenkryyni – siellä ei ehditä tehdä edes kaikkia epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia.” Alueella on paljon lemmikkieläimiä, mikä lisää työmäärää.

Eläinten hyvinvointia valvotaan muun muassa epäilyyn perustuvilla eläinsuojelutarkastuksilla ja ammattimaista eläintenpitoa koskevien, ilmoituksenvaraisten kohteiden vuosittaisilla tarkastuksilla. Vuonna 2011 näitä tarkastuksia ja kohteita oli kunnallisissa valvontayksiköissä keskimäärin 223 kappaletta henkilötyövuotta kohden. Se tarkoittaisi jokaiselle työhön osallistuvalle vähintään yhtä eläinsuojelutarkastusta jokaisena työpäivänä.

Työmäärästä selviytyminen on nykyisillä resursseilla käytännössä mahdotonta, Eviran selvityksessä todetaan. Pelkkä käynti ei riitä, vaan huomioon on otettava myös tarkastuksiin liittyvät ajomatkat ja hallinnolliset työt.

Myös terveydenhuoltoon varatut resurssit ovat niukat. Solmittujen tuotantoeläinten terveydenhuoltosopimusten määrä oli keskimäärin 199 kappaletta terveydenhuoltoon varattua henkilötyövuotta kohti.

SATU LEHTONEN

Lampaat ja siipikarja pääsevät ehkä 2014 hyvinvointituen piiriin

Eläinten hyvinvointituki saattaa laajentua ensi tukikaudella eli vuoden 2014 alussa lampaisiin ja siipikarjaan.

Päätöksiä asiasta ei kuitenkaan ole vielä tehty. Nyt hyvinvointituen piirissä ovat siat ja naudat.

Ylitarkastaja **Ulla Sihto** Maaseutuvirastosta painottaa, että mitään ei ole lyöty lukkoon. Kehitysideoita otetaan myös vastaan.

”Lampaiden osalta on päästy jo siihen, että ehtoja voisi ehkä suunnitella.”

Esillä on ollut myös sitoumuskauden lyhentäminen viidestä yhteen vuoteen kaikilla eläinlajeilla.

Terveydenhuoltokäyntien määrä eri tiloilla

- Nautatiloilla yksi sitoumusvuodessa.
- Porsastuotanto- ja yhdistelmätiloilla sekä jatkuvatäyttöisissä lihasikaloissa vähintään neljä kertaa sitoumusvuodessa.
- Kertatäyttöisessä lihasikalassa kerran jokaista kasvatuserää kohden.

MT

Siipikarjalle ja lampaille on kehitteillä omat hyvinvointitukeen liittyvät terveydenhuollon seurantajärjestelmät.

Sihdon mukaan uusista järjestelmistä tulee luultavasti kevyempiä kuin naudoilla ja sioilla.

Suomen Siipikarjaliiton toiminnanjohtaja **Lea Lastikka** kertoo, että tarkoituksena on kerrätä terveydenhuoltotietoa kaikista Suomen broileriparvista.

Resurssit kuntoon

Eläinlääkärien rooli ja kuntien lisäresurssien tarve on vielä auki.

Hyvinvointituen ehtona on nyt eläinten terveydenhuollon seuranta eli mukanaolo kansallisen tason terveydenhuollossa tai vastaavassa järjestelmässä.

Lampaille ja siipikarjalle tulee todennäköisesti vastaava vaatimus mukanaolosta terveydenhuoltojärjestelmässä.

Kuntien on eläinlääkintähuoltolain perusteella pystyttävä tuottamaan tuotantoeläinten terveydenhuollon palveluja kysyntää vastaavasti. Nyt velvollisuus koskee vain nautoja ja sikoja.

ETT:n terveydenhuoltoeläinlääkäri **Olli Ruoho** muistuttaa, että mahdollisesti lisääntyvät terveydenhuoltokäynnit on huomioitava eläinlääkäriresursseissa.

PAULA TAIPALE